

Jan Wiktor Sienkiewicz

*Ciało natury – natura ciała.
Jakub Godziszewski. Malarstwo*

Ciało natury

W lesie na wydmie trzy dorodne dęby
u których szukam rady i pomocy
bo chóry milczą odeszli prorocy
nie ma na ziemi nikogo bardziej
godnego szacunku dlatego do was
kieruje – dęby – ciemne pytania

Zbigniew Herbert

Ciało natury i natura ciała, to dwa bieguny artystycznego myślenia, które towarzyszą Jakubowi Godziszewskiemu od początku jego kariery malarzkiej, wyśmienicie rozwijającej się od ukończenia w 2012 roku studiów artystycznych w zakresie malarstwa, w I Pracowni Malarzkiej profesora Jana Krzysztofa Hrycka¹ w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz studiów na Wydziale Pedagogiczno-Artystycznym i Edukacji Arty-

¹ W pracowni tej, jeszcze przed dyplomem, artysta-student pokazał obraz *Rozterki* (2012), na wystawie pt. *C.D.N. Pracownia malarzka prof. dr. hab. J. K. Hrycka*, październik–listopad 2012.

stycznej w zakresie Sztuk Plastycznych w Kaliszu, ukończonych dyplomem w 2014 roku². Nie bez znaczenia w wyborze kierunku studiów młodego malarza, miał konsekwentnie pielęgnowany, jeszcze w okresie dzieciństwa i wczesnej młodości, talent artystyczny Jakuba Godziszewskiego, „wyłowiony” przez jego pierwszych nauczycieli w Ostrowie Wielkopolskim³. Tego reprezentanta młodego pokolenia współczesnych polskich malarzy zajmuje zarówno figuracja, kompozycje pejzażowe, jak i martwe natury⁴. Artysta

² Por.: Dyplomy 2014. *Wystawa grafiki warsztatowej i żurnalowej absolwentów studiów licencjackich i magisterskich Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu Wydziału Pedagogiczno-Artystycznego w Kaliszu*, Galeria Wieża Ciśnień, Kalisz, lipiec 2014. Tam artysta prezentował prace: *Bez tytułu*, mezzotinta (2014). Wcześniej trzy rysunki studyjne (studium męskiej sylwetki) J. Godziszewskiego, jako studenta, były reprodukowane w wydawnictwie, pt. *Kształcenie Estetyczne w ujęciu historycznym i współczesnym*, red. S. Kowalska, J. Wypych, Poznań–Kalisz 2012, s. 230 n.

³ Jako uczeń szkoły gimnazjalnej, a później liceum, Godziszewski otrzymał m.in.: Dyplom za udział w wystawie Międzynarodowego Konkursu Plastycznego dla Dzieci i Młodzieży pt. *Impresje Mickiewiczowskie*, Toruń 2005; Honorowy tytuł „Młody artysta 2006”, przyznany przez Prezydenta Miasta Ostrowa Wielkopolskiego, 7 VII 2006; Tytuł „wybitnego absolwenta Almae Matris Ostroviensis”, Ostrów Wielkopolski, 11 IV 2008; Nagrodę w XX Jubileuszowym Wojewódzkim Konkursie Plastyczno-Fotograficznym *Pejzaż Wielkopolski EKO 2009*, Leszno 6 VI 2009; III Nagrodę w konkursie na exlibris Biblioteki WPA UAM w Kaliszu, Kalisz 27 V 2011; Nagrodę Dyrektora OKP Wieża Ciśnień w Kaliszu w XII Konkursie Sztuk Plastycznych Ars Universitatis, Kalisz 24 III 2012; Nagroda Prezydenta Miasta Kalisza w XIV Konkursie Sztuk Plastycznych Ars Universitatis, Kalisz 9 IV 2014. Dokumentacja w archiwum artysty.

⁴ Martwe natury otworzyły Jakubowi Godziszewskiemu drogę do kariery artystycznej. Już jako szesnastolatek, zaprezentował swoje prace na indywidualnej wystawie pt. *Pomarańcze i mandarynki*, zorganizowanej w 2005 r. przez Młodzieżowy Dom Kultury i Galerię Twórczości Dzieci i Młodzieży „Pędzelek”, pod patronatem Gminy i Miasta Ostrowa Wielkopolski. Wówczas to, w treści ulotki towarzyszącej wystawie, Katarzyna Bielawska pisała: „Kuba trafił do Pracowni Plastycznej przy Młodzieżowym Domu Kultury trzy lata temu. Był początkującym gimnazjalistą z dużym dorobkiem rysunków ołówkiem. Prace te w formacie A4 cechowała niezwykła, jubilerska precyzja, dobra kompozycja i bezbłędna konstrukcja. Najczęstszym tematem była architektura, zarówno ta realna, jak i wymyślona. Dość szybko przełamywał wewnętrzne opory przed dużym formatem, oswajał się z kolorem początkowo w pastelach, szybko przechodząc do akwareli, akrylu i oleju. Nie stronił od eksperymentów, chętnie próbując sił w grafice (monotypia, linoryt), rzeźbie i płaskorzeźbie. [...] Jego prace nabierały finezji, kreska stawała się coraz bardziej zróżnicowana a kolory wyszukiwane”.

swobodnie porusza się w tradycyjnych technikach malarskich, zwłaszcza w technice olejnej, a także w rysunku oraz pozłotnictwie⁵. Tuż po studiach malarstwo Jakuba Godziszewskiego szybko zostało zauważone w środowiskach artystycznych w kraju, jak też poza granicami Polski⁶. Poza obecnością w prasie krajowej, twórczość artysty była do tej pory promowana, między innymi, przez amerykański kwartalnik artystyczny „The Art of Man” oraz Fundację Promocji Sztuki „Niezła Sztuka”. Malarz zdobył do tej pory nagrody na wystawach indywidualnych i zbiorowych, w tym we Włoszech, Wielkiej Brytanii, Francji, Białorusi i Hiszpanii⁷. Jego prace: *The scout*, *The kiss*, *Narcissus*, *Dark Sword*, *The Dream* i *Water*, można odnaleźć na zagranicznych stronach i portalach związanych z malarstwem, w tym na stronie fineartamerica⁸. W 2015 roku Godziszewski został wyróżniony przez Prezydenta Miasta Ostrowa Wielkopolskiego tytułem Osobowości ostrowskiej kultury⁹. Wcześniej natomiast, studenckie dokonania artysty doceniono, przyznając mu nagrody w postaci stypendiów ufundowanych przez Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu¹⁰.

⁵ *Artysta prezentuje swoje prace na Na Behance Inc. („Behance”).* To platforma internetowa, na której kreatywni profesjonalści mogą prezentować swoje osiągnięcia artystyczne oraz odkrywać twórczość innych użytkowników. Por.: <https://www.behance.net/JakubGodziszewski> (dostęp: 8 XII 2017).

⁶ Wielokrotny stypendysta Rektora Uniwersytetu Adama Mickiewicza. Dwukrotny laureat Uniwersyteckiego Przeglądu Sztuk Plastycznych Ars Universitatis. Współwykonawca projektu artystycznego *Artyzm Natury-Geneza Subtelności. Synergia tworzy całość* w Collegium Biologicum UAM w Poznaniu (2014).

⁷ Nagradzany: Nagroda Prezydenta miasta Kalisza za cykl prac w XIV Konkursie Sztuk Plastycznych Ars Universitatis, UAM WPA Kalisz, IV 2014; w XII Konkursie Sztuk Plastycznych Ars Universitatis, UAM WPA Kalisz, V 2012 (Nagroda Dyrektora OKP Wieża Ciśnień w Kaliszu za duet prac); honorowe wyróżnienie za szczególne osiągnięcia w dziedzinie malarstwa i reprezentowanie miasta przyznane przez Starostę Ostrowa Wielkopolskiego, 19 X 2006; honorowy tytuł „Młody Artysta 2006” przyznany przez prezydenta miasta Ostrowa Wielkopolskiego, 7 VII 2006.

⁸ Za: <https://fineartamerica.com/profiles/jakub-godziszewski.html>. Tam informacja: Jakub Godziszewski joined Fine Art America on July 12th, 2017; <https://fineartamerica.com/featured/the-scout-jakub-godziszewski.html> (dostęp: 7 XII 2017).

⁹ Za: <https://www.personalart.pl/jakub-godziszewski> (dostęp: 8 XII 2017).

¹⁰ M.in.: Stypendium I stopnia dla najlepszego studenta, UAM, 1 III 2013 i 3 IV 2014, arch. artyści.

Spojrzenie Jakuba Godziszewskiego na współczesną rzeczywistość XXI wieku, wynikające z artystycznych wizji i przemyśleń, jawi się jako rodzaj zatroskania twórcy o coraz silniej narastające wyalienowanie człowieka z otaczającego go naturalnego środowiska, odizolowania od natury i przyrody oraz atomizację relacji międzyludzkich (il. 1). W często stosowanym w kompozycjach malarskich połączeniu natury z sylwetką ludzką, gdzie estetyka męskiego i kobiecego ciała odgrywa rolę dominującą, kryją się pytania malarza o kondycję człowieka w kontekście współczesnej kultury, norm społecznych, religijnych i obyczajowych. Potwierdzają to już same tytuły prac dyplomowych malarza: licencjackiej – pt. *Człowiek wobec współczesnej cywilizacji, jego problem tożsamości*¹¹, oraz magisterskiej – pt. *Ludzkie postawy w kontekście współczesnej cywilizacji*¹². W 2012 roku, wówczas dwudziestotrzyletni Jakub Godziszewski, prezentujący dyplomową kolekcję swoich dziesięciu obrazów wykonanych w technice olejnej z użyciem złota płatkowego (szlakmetal) i folii lustrzanej, pisał: „Cykl jest próbą zmierzenia się z tematem dotyczącym człowieka współczesnego oraz problemu jego własnej tożsamości w kontekście presji wywieranej przez współczesną cywilizację i kulturę. Wiele sytuacji nie zawsze sprzyja byciu »sobą«, byciu »prawdziwym«. Każda negacja tożsamości danego człowieka, nacisk wywierany przez bardziej lub mniej lokalne otoczenie może popychać go niekiedy do różnych działań: alienacji, zamknięcia się w sobie oraz rozterek czy chłodnej kalkulacji, dotyczących zachowania lub porzucenia dotychczasowych zasad i preferencji. Niepowodzenia czy niemożność sprostania oczekiwaniom własnym i innych lub niemożność odnalezienia się w życiu

¹¹ J. Godziszewski, *Człowiek wobec współczesnej cywilizacji, jego problem tożsamości*, praca licencjacka/kolekcja malarska, wykonana i napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Jana Krzysztofa Hrycka w Zakładzie Malarstwa i Teorii Sztuki, na Wydziale Pedagogiczno-Artystycznym w Kaliszu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Kalisz 2012, arch. J. Godziszewskiego.

¹² J. Godziszewski, *Ludzkie postawy w kontekście współczesnej cywilizacji*, praca magisterska/kolekcja malarska, wykonana i napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Jana Krzysztofa Hrycka na kierunku Edukacja Artystyczna w Zakresie Sztuk Plastycznych na Wydziale Pedagogiczno-Artystycznym w Kaliszu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Kalisz 2014, arch. J. Godziszewskiego.

realnym skłania człowieka do poszukiwań czy kreacji alternatywy fikcyjnej, fałszywej, pełniącej funkcję kompensaty i zaspokajającej potrzebę akceptacji czy spełnienia. Poprzez prace chciałbym zwrócić uwagę na problemy możliwego zagmatwania we współczesnej rzeczywistości czy realiach dotyczących ludzi oraz zaakcentować fakt ich mierzenia się z nimi w samotności, wewnątrz siebie, pomimo życia pośród innych ludzi”¹³.

Katarzyna Ozga w swoim tekście pt. *Ciało natury* napisała: „Współcześnie panujący model rzeczywistości, naukowo-obiektywny, reifikuje to, co przeżywamy w zmysłowości. Ten światopogląd jest utrwalany i podtrzymywany przez globalną technokrację. Doprowadza on do dehumanizacji człowieka, polegającej na oddzieleniu jego od tego, co on doświadcza i czyni – co ma miejsce w każdej jego akcji i reakcji podejmowanej w świecie. [...] Zarówno określająca ludzkie postawy, jak i wyrażająca się w ludzkich czynach, alienacja oddala człowieka od środowiska naturalnego (od przyrody), od społeczności (innych ludzi), a nawet od jego własnego ciała (własnej cielesności). Z jednej strony alienacja zmniejsza albo nawet eliminuje jakościową wrażliwość zmysłową, a z drugiej strony coraz ciaśniej ukierunkowuje umysł na odbiór informacji (wzrost specjalizacji, porządkowanie myśli na zasadzie ilości, a nie jakości). Doprowadza to do szczególnego sposobu pojmowania, rozumienia przez człowieka swego własnego ciała. Doświadczenia i sposób swego przeżywania świata, rzeczy i innych ludzi, podporządkowuje człowiek kategoriom panującego światopoglądu, zrywa relację z otaczającą i przenikającą go Naturą. »Człowiek, zniewalając żywioły, sam staje się niewolnikiem«”¹⁴.

W kompozycjach malarskich Jakub Godziszewski bardzo często zatrzymuje i osadza swoich bohaterów – mężczyznę i kobietę – w otoczeniu przyrody (il. 2). Mową ich ciała, ukazanego w chwilach odpoczynku lub snu, odcina się od bycia niewolnikiem technicyzowanej rzeczywistości współczesnego świata. Jak mówi: „Kreuję świat stojący w opozycji do współczesnego modelu bezrefleksyjnej rzeczywistości pełnej pośpiechu

¹³ J. Godziszewski, *Człowiek wobec współczesnej cywilizacji...*

¹⁴ K. Ozga, *Ciało natury*, s. 1, za: <http://www.kasiaozga.com/cialo.pdf> (dostęp: 8 XII 2017).

i chronicznego braku czasu. Świat oniryczny, w którym zacieram granice między jawą a snem (il. 3). Wspólnym mianownikiem wielu moich obrazów jest ludzkie ciało, jego fascynująca estetyka. Analizuję ją – poddając stylizacji, sprowadzam do dwuwymiarowej dekoracji czy ornamentu. Z drugiej strony nietrwałość cielesności stanowi pretekst do pokazania stanów ulotnych, emocji i myśli¹⁵. Stąd poetyckość malarskich kompozycji Godziszewskiego nakierowuje, szczególnie polskiego odbiorcę, na plastyczne wizje zawarte w literackich formach obrazowania ciała w literaturze Młodej Polski i modernizmu, między innymi w debiutanckim tomiku Bolesława Leśmiana pt. *Sad rozstajny*. Poeta rysuje w nim prekursorską, a jednocześnie twórczo odnoszącą się do tradycji koncepcję somatyki, opartą na ontologizacji erotyki i przygodności ciała¹⁶. Według Michała Kozy, badacza poezji Leśmiana, w tym jego utworze: „Dwa paradygmaty: odcieśnienia i nadcieśności (reprezentowanej przez byty anielskie, duchowe) są skonfrontowane z poetyckim zwróceniem się do »archaicznego monizmu« i pierwotnego zakorzenienia ludzkiej egzystencji w świecie Natury. Na tle tych koncepcji wiersze polskiego poety okazują się interesującą propozycją przekroczenia dualistycznych aporii, zapowiadając nowe zjawiska w poezji XX wieku skupiającej się na konkretności ciała”¹⁷. Godziszewski, podobnie jak młodopolski autor *Sadu rozstajnego*, realizuje „paradygmat (»mitologię«) odcieśnienia, kierując się ku somatyce pozytywnej, czyli potwierdzania znaczenia ciała, zmysłowości i erotyki poprzez ukazywanie ich nieprzeczwycięzalnego wpływu”¹⁸. Albowiem, jak zauważa Koza, erotyki Leśmiana czytane w kontekście jego innych wypowiedzi „wskazują na zdecydowanie »antyplatoński« charakter jego poetyckiej wizji miłości. Nie degradacja duszy w cielesności, lecz wysokie wartościowanie tego, co cielesne i zmysłowe, cechują jego koncepcję. [...] Śmiałe łączenie tego, co zmysłowe, dotykalne, erotycz-

¹⁵ Za: <http://www.gsw.ostrowwlkp.pl/index.php/sztuka/wystawy/48-jakub-godziszewski> (dostęp: 4 XII 2017).

¹⁶ Por.: M. Koza, *Ciało, cielesność i odcieśnienie. Somytyka „Sadu rozstajnego” Bolesława Leśmiana*, za: <http://www.polisemia.com.pl/numery-czasopisma/12013/ciao-cielesno-i-odcienienie> (dostęp: 8 XII 2017).

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*.

ne, i tego, co duchowe”¹⁹. To wzajemne przenikanie się w wierszach Leśmiana „obu pierwiastków” świadczy o tym, że „relacja duch–ciało jest tu całkowicie niemanichejska”²⁰.

Zmysłowość, cielesność i erotyka są u poety ważnymi elementami ludzkiego życia. Niezwykle przemiany zmysłów Leśmiana opisał także w utworze pt. *Leżę na wznak na łące...*, w którym mamy do czynienia, co podkreśla Koza, „ze specyficznym procesem usamodzielniania się danych zmysłowych” (il. 4):

Leżę na wznak na łące. Jakiś duch po burzy
Wspólnych lotów, w objęciach mocniejszych od stali,
Zaniósł mię tu i złożył – sam odleciał dalej.
Słońce z dłoni omdlałej złoty sen mi wróży!

Wicher włosy mi czesze na rozgrzanej skroni.
Szum w dali niewidzialną kotarą powiewa,
Za którą harem kwiatów lubieżnie omdlewa,
Aż czuję podniebny smak trującej woni,

Zdaje mi się, żeś skonał umyślnie i ożył,
Przemieniony w szum leśny albo w szelest łąki,
Co życia nie pojmuje bez wiecznej rozłąki
Z drzewem, z którego powstał – z kwiatem, co go stworzył.

Zdaje się, że mózg mój jest tygłem piekielnym,
W którym słońce swe szaty przetapia na złoto,
Żem roztajał od dawna w traw zgiełku weselnym,
Żem się rozsiał po łące, aby wzejść tęsknotą!...

Wrażenie barw i szumów i bezdennych światów,
Zmieszane w jedność, niby w stworzenia pradobie,
Oddziela się ode mnie, jako woń od kwiatów,
I trwa już ponad mną – i już samo w sobie!

¹⁹ *Ibidem.*

²⁰ *Ibidem.*

A chociaż ze mnie wyszło – należy nie do mnie,
Lecz do wszystkich chmur, słońca przerażonych marą,
Do bezkresów, do nieba jasnego ogromnie,
Co na mnie – niewiernego – patrzy z taka wiarą!...²¹

Literatura fachowa obejmująca studia dotyczące ludzkiego ciała w sztukach plastycznych, a szczególnie w malarstwie i fotografii, jest ogromna. Próba odniesienia dotychczasowych kompozycji Jakuba Godziszewskiego, szczególnie tych z wykorzystaniem męskiej sylwetki jako tematu malarskiego, i wskazanie na konkretne odniesienia lub inspiracje może być więc myląca lub w najlepszym przypadku nie do końca trafiona. Tym bardziej, że w dobie internetu na tysiącach stron prezentowane są nieskończone zbiory reprodukcji prac malarskich, rzeźbiarskich i kompozycji fotograficznych poświęconych ludzkiemu ciału. By posłużyć się przykładem, można przywołać stronę *Man in art history*²², prezentującą najbardziej znane w dziejach światowej historii sztuki przedstawienia aktów malarskich męskiej sylwetki, na której prezentowana jest również praca Jakuba Godziszewskiego pt. *The Source* z 2016 roku (il. 5)²³. Rzecz jasna – artysta z Ostrowa Wielkopolskiego nie tworzy w próżni – w oderwaniu od bagażu dorobku europejskiej kultury artystycznej basenu Morza Śródziemnego, jak też od spuścizny całej kultury światowej, w której postać ludzka była, jest i z całą pewnością będzie najważniejszym tematem w działaniach plastycznych – zarówno w zakresie rzeźby, malarstwa, jak i grafiki.

Jeśli weźmiemy pod uwagę ten potężny bagaż światowego dziedzictwa w zakresie przedstawień plastycznych aktów żeńskich i męskich, kompozycje Jakuba Godziszewskiego upoważniają nas do podjęcia próby odniesienia jego kompozycji do dzieł wielkich mistrzów poprzednich epok, jak też do realizacji wybitnych twórców europejskich i pozaeuropejskich z XIX, XX

²¹ Za: <http://literatura.wywrota.pl/wiersz-klassyka/39319-boleslaw-lesmian-leze-na-wznak-na-lace.html> (dostęp: 8 XII 2017).

²² <https://pl.pinterest.com/folkandfibre/men-in-art-history/?lp=true> (dostęp: 7 XII 2017).

²³ Por.: <https://pl.pinterest.com/folkandfibre/men-in-art-history/?lp=true>. Kompozycja J. Godziszewskiego, *The Source*, olej na płótnie, 2016.

i XXI wieku. I to zarówno tych powstałych w pracowniach malarskich, jak i fotograficznych. Zwłaszcza prace fotograficzne, we współczesnym świecie produkowane w nieskończonych ilościach przez profesjonalistów i amatorów, dają artystom plastykom potężny wachlarz obrazów-inspiracji zatrzymanych w kadrze, obrazujących ludzkie ciało w przeróżnych układach kompozycyjnych oraz artystycznych, estetycznych, symbolicznych i erotycznych kontekstach (il. 6)²⁴. Do klasycznych wydawnictw, które prezentują piękno ludzkiego ciała, należy choćby, wydana w wielu edycjach, książka autorstwa Paula Alberta Bohrmanna Horsta, *Rising Nude* z 1953 roku²⁵. Przy tej okazji należy zaznaczyć, że dopiero w XIX wieku nasiliły się poważne kontrowersje obyczajowe wokół nagości w sztuce – zarówno w malarstwie, jak i w rzeźbie, z uwagi na studia z żywego modelu, mimo że we wcześniejszych epokach – od średniowiecza po wiek XIX – adepci sztuki uczyli się przedstawień ludzkiego ciała, szczególnie aktu męskiego, zarówno na podstawie wzorców, którymi były kopie rzeźb antycznych, jak i podczas studiów z żywego modelu²⁶.

Archetypów klasycznie ujmowanej męskiej sylwetki stosowanych w malarskich kompozycjach Jakuba Godziszewskiego, jak na przykład w dziele pt. *Archetype*, ukazującym atletycznego mężczyznę z mieczem, można byłoby dopatrywać się chociażby w podręcznikowym (dla historii światowej fotografii) ujęciu aktu męskiego, pt. *Nude portrait of Mr E H Garland* z 1916 roku, wykonanym przez S P Andrew Ltd of Wellington²⁷. Sam artysta potwierdza wektor swoich inspiracji, pisząc: „obraz *Archetyp* wyraża obecny współcześnie, kulturowy i niedościgniony wzorzec męskości, którego początki sięgają antyku, który łączy siłę i piękno cielesne”²⁸. Czy jednak dzisiaj piękno fizyczne jest wyznacznikiem piękna duchowego? – pyta

²⁴ Dobrze ilustruje to film o twórczości artysty: <https://www.youtube.com/watch?v=6g8r7K7uhUw> (dostęp: 7 XII 2017).

²⁵ <https://auction.catawiki.com/kavels/14753591-horst-p-horst-1906-1999-rising-nude-1953> (dostęp: 6 XII 2017).

²⁶ P. Leszkowicz, *Nagi mężczyzna. Akt męski w sztuce polskiej po 1945 roku*, Poznań 2012, s. 76.

²⁷ <https://pl.pinterest.com/pin/403775922819262282/> (dostęp: 7 XII 2017).

²⁸ Cytat wg: J. Godziszewski, *Ludzkie postawy w kontekście współczesnej cywilizacji...*, s. 1.

retorycznie artysta, pisząc dalej, iż „kult siły i wiarę w potęgę człowieka manifestują też [jego – przyp. J.W.S.] prace *Ryzykant* i *Przeświadczenie*. Przymioty te podkreśla idealizująca nagość bohaterów o zabarwieniu heroicznym, uwznioślającym, kojarząc cykl [prac Godziszewskiego – przyp. J.W.S.] ze sztuką klasycyzującą lat dwudziestych XX wieku oraz totalitarną lat trzydziestych i czterdziestych minionego stulecia. W sztuce nacjonalistycznej, atletyczne, wyidealizowane sylwetki mężczyzn ujęte w pełnym akcie – pisze Jakub Godziszewski – stanowiły symbol potęgi rasy i narodu, nadczłowieka czy danego systemu władzy. Doskonale ilustrują ów nurt realizacje rzeźbiarskie niemieckich artystów, takich jak Arno Breker, Otto Sonnenlechner oraz [artystów – przyp. J.W.S.] polskich: Stanisława Szukalskiego czy Edwarda Wittinga” (il. 7)²⁹.

Męskie akty Jakuba Godziszewskiego są więc odpowiedzią a jednocześnie propozycją nowego, świeżego spojrzenia na akt męski, po okresie, jak słusznie zauważa Paweł Leszkowicz, „marginalizacji erotycznego i atrakcyjnego aktu męskiego w sztuce XX wieku”³⁰.

W realizacjach polskiego artysty symbolika aktu męskiego pozbawiona jest represyjności³¹. Jakub Godziszewski, w którego malarstwie wielką rolę odgrywa żeńska i męska sylwetka, przedstawia współczesnemu odbiorcy z XXI wieku własną propozycję i własny punkt widzenia człowieka poprzez akt – najbardziej klasyczny temat jakikolwiek istniał w sztuce *homo sapiens* (il. 8). Nagość pojawiająca się w rysunkach i obrazach artysty z Ostrowa Wielkopolskiego, jak on sam podkreśla, „przybiera niekiedy odcień erotyczny, wyrażający egoistyczny charakter kultu cielesności i konsumpcjonizmu oraz samouwielbienie i pożądlive dążenie do osiągnięcia własnych przyjemności – cech poniekąd charakteryzujących naturę współczesnego człowieka. Siła owej natury jest w stanie nagiąć lub wypaczyć nawet najdoskonalsze zasady, prowadząc niekiedy do rozmycia czy przewartościowania i dewaluacji norm moralno-etycznych, w imię własnych korzyści i przyjemności. Zjawisko nihilizmu etycznego wyobrażają [takie – przyp. J.W.S.]

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ P. Leszkowicz, *Ars homo erotica*, Warszawa 2010, s. 77.

³¹ *Ibidem*, s. 78.

obrazy jak *Hipokryzja* oraz *Hedonista* czy *Dyplomata* lub *Podszepty*³². Dla Jakuba Godziszewskiego „nagość cechuje bogata symbolika. Jest wyrazem heroizacji ludzkiego ciała, ale również przejawem bezbronności (il. 9). Człowiek poniekąd bezradny wobec mechanizmów cywilizacyjnych, nie może sprostać poprzez własne dążenia ustalonym standardom czy normom. Nieświadomie staje się on jej produktem”³³. Ten rodzaj myślenia i podejścia do ludzkiego ciała występuje w takich kompozycjach młodego malarza, jak *Chcę być jak...* i *Model standardowy*. Natomiast w dziełach jak: *Marzyciel*, *Śniąca*, *Skosztuj* i *Tęsknoty* – artysta rozważa, na ile „marzenia i pragnienia są naszymi, a w jakim stopniu zostały w nas wypracowane przez mechanizmy kultury konsumpcyjnej i materialnej” (il. 10)³⁴.

Dotyczy to również kompozycji autoportretowych. Wiele współczesnych ujęć fotograficznych ludzkich twarzy, przypomina malarskie portrety z minionych epok. Także autoportrety Jakuba Godziszewskiego, chociaż wykonane z autorskiej inspiracji polskiego artysty, przypominają obrazy Jamesa Huchwita, w tym dzieło pt. *Knock Yourself Out* z 2009 roku (il. 11)³⁵, w którym kanadyjski artysta malarz jako bohater przedstawienia, zwrócony w prawą stronę, ubrany w malarski czarny fartuch, zdejmując z twarzy maskę gazową³⁶. Jakub Godziszewski również do kilku ujęć swojego autoportretu zastosował maskę gazową jako rekwizyt. W jednej z kompozycji ukazuje siebie jako odwróconego w lewą stronę podczas zakładania maski gazowej na twarz. W drugim autoportrecie pokazał siebie podczas jej zdejmowania³⁷. Pierwszą kompozycją, w której do swojego autoportretu Go-

³² J. Godziszewski, *Ludzkie postawy w kontekście współczesnej cywilizacji...*, s. 2.

³³ *Ibidem*, s. 2.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ Por.: <https://www.advocate.com/arts-entertainment/art/artist-spotlight/2014/07/05/artist-spotlight-james-huchwith?pg=1#article-content> (dostęp: 6 XII 2017).

³⁶ Por.: <https://i.pinimg.com/originals/b5/6c/0e/b56c0ebc79dac, s. 2.a301f983b6641ebbc4f.jpg> (dostęp: 6 XII 2017).

³⁷ Por.: http://www.thinkart.pl/Articles/725_598_2_0_wydarzenia/6510_zapraszamy-na-wystawe-%E2%80%9Cczasczlowieknatura%E2%80%9D-jagoda-kaszuba-gabriela-michalak-karolina-treska-mateusz-dolatowski-jakub-godziszewski-w-think-art-%E2%80%93myslenie-sztuka.aspx, (dostęp: 6 XII 2017).

dziszewski użył maski gazowej, jest dzieło pt. *Autoportret w masce gazowej* z 2014 roku (il. 12), na którym artysta pokazał siebie w pełnej sylwetce, skierowanej wprost do widza, z twarzą całkowicie zasłoniętą maską³⁸.

Niezwykle charakterystycznym elementem kompozycji Jakuba Godziszewskiego są często stosowane złote tła, zarówno w scenach figuralnych, jak i w pejzażach. W kompozycjach z architekturą, przedstawiających bliskie ujęcia perspektywiczne sylwetek kościołów czy historycznej architektury, w obszarze kompozycji posługuje się technicznymi rozwiązaniami przypominającymi pejzaże architektoniczne pracującej w Grodnie Marty Marszał³⁹. Innym razem, między innymi w takich przedstawieniach, jak miniatury: *Fields* (2014) i *Golden fields* (2014) czy *Silver sky* (2014), Jakub Godziszewski sięga po tło srebrne, które nakładane jest (tak jak złote) płatkowo.

W figuratywnych obrazach artysty z Ostrowa Wielkopolskiego, takich jak: *Hamlet*, *Do celu*, *Archetyp*, *A Men with the Pearl*, *Gladiator*, *Kult/Worship*, *Hedonista* (2013), *Dyplomata* (2014), *Tęsknoty* (2014), *Model standardowy* (2014), *Perła* (2014), a także w kompozycji pt. *Silver sword* z 2012 roku, przedstawiającej ustawioną w prawo sylwetką mężczyzny z ukrytą twarzą, z mieczem w dłoni, złoto jest kolorem sakralizującym te przedstawienia⁴⁰. Artysta sam ten fakt akcentuje, mówiąc: „Sakralną aurę zjawisk i wyobrażeń podkreślają złożenia zderzone z czerwono-fioletową gamą barw, przywołujące skojarzenia ze sztuką religijną gotyku czy bizantyńskimi i prawosławnymi ikonami. [...] [Dlatego też, dla przykładu – przyp. J.W.S.] młodzieniec w obrazie *Kult* nie przypadkowo nasuwa skojarzenia z postacią Chrystusa. W zatracającej duchowy charakter kulturze antropocentrycznej, materialnej, obiektem czci staje się człowiek z wachlarzem fizycznych przymiotów czy atrybutów, pretendujący do roli kogoś więcej, niż jest”⁴¹.

³⁸ Por.: <http://www.mkozieradzki.pl/2014/11/jakub-godziszewski.html> (dostęp: 7 XII 2017).

³⁹ Por.: <https://www.behance.net/gallery/11085377/Grodnos-architectutre-Belarus-2013> (dostęp: 7 XII 2017).

⁴⁰ Za: <https://www.pinterest.co.uk/pin/491103534345986134/> (dostęp: 7 XII 2017).

⁴¹ J. Godziszewski, *Ludzkie postawy w kontekście współczesnej cywilizacji...*, s. 1.

Ponadto artysta nie ukrywa, że „dekoracyjna forma przedstawień, objawiająca się w złoceniach, ornamentalnych układach czy stylizacji form zdradza secesyjne reminiscencje. Wyraża również niebezpieczną atrakcyjność postaw preferowanych czy włączanych w system standardów przez kulturę współczesną. Dekoracyjność tożsama jest również ze współcześnie obecną powierzchownością w postrzeganiu nastawionym na to, co namacalne i pozorne”⁴². Warto zwrócić uwagę, że w najnowszym malarstwie pozaeuropejskim podobne złote tło, aczkolwiek o mniej gładkiej i jednolitej powierzchni, w swoich obrazach wykorzystuje kanadyjski malarz średniego pokolenia James Huctwith. Takim przykładem jest olejny portret pędzla tego artysty, pt. *Brian Finch* z 2008 roku⁴³.

W zakresie warsztatu oraz rozwiązań kompozycyjnych w pracach Jakuba Godziszewskiego często pojawiają się, bardzo charakterystyczne dla ujęć fotografowanych modeli, układy męskiego ciała w pozycji leżącej lub półsiedzącej. Ten rodzaj ustawienia – zawsze dobrze „wyrzeźbionego” męskiego ciała, jaki polski artysta malarz stosuje w swoich układach kompozycyjnych, można odnaleźć na fotografiach takich modeli, jak: Sergio Coelho⁴⁴, Rafael⁴⁵ i Nunez Blast⁴⁶ w ujęciach fotografa Davida Veleza⁴⁷. Jakub Godziszewski w swojej kompozycji *Narcissus*⁴⁸, podobnie jak model Miguel Basilio z fotografii pt. *Morning*⁴⁹ autorstwa fotografa Davida Veleza, poka-

⁴² *Ibidem*, s. 1.

⁴³ Por.: <https://www.advocate.com/arts-entertainment/art/artist-spotlight/2014/07/05/artist-spotlight-james-huctwith> (dostęp: 7 XII 2017).

⁴⁴ Por.: <https://www.behance.net/gallery/30705933/Sergio-Coelho-Testshoot> (dostęp: 7 XII 2017).

⁴⁵ Por.: <https://www.behance.net/gallery/31556065/Rafael-testshoot> (dostęp: 7 XII 2017).

⁴⁶ Por.: <https://www.behance.net/gallery/36600571/Joni-Nunez-Blas> (dostęp: 7 XII 2017).

⁴⁷ Por.: <http://www.davidvelezfotografia.com/#12>; <https://www.behance.net/gallery/28251597/testshoot-Tiago-Lima>; <https://www.behance.net/gallery/28279547/Business-man> (dostęp: 7 XII 2017).

⁴⁸ Za: <https://fineartamerica.com/featured/narcissus-jakub-godziszewski.html> (dostęp: 6 XII 2017).

⁴⁹ Za: <https://www.behance.net/gallery/30855845/morning> (dostęp: 6 XII 2017).

zał leżącego w pościeli mężczyznę, robiącego sobie selfie klasycznym aparatem fotograficznym. To ujęcie, zarówno w fotografii Veleza, jak i w obrazie olejnym Godziszewskiego, jest rodzajem dialogu artystów z rzeczywistością XXI wieku, w której współczesny młody mężczyzna, wyalienowany i odizolowany od bliskich kontaktów z drugą osobą, komunikuje się ze światem za pomocą współczesnej technologii i najnowszych środków przekazu wizualnego, będących substytutem relacji personalnych.

Powracającym tematem na sztalugach w pracowni Jakuba Godziszewskiego jest postać śpiącego lub odpoczywającego mężczyzny. Najczęściej bohaterem tych przedstawień jest silnie zbudowany, krępy mężczyzna o gęstym ciemnym zarostie i kruczych włosach. W dorobku malarskim Godziszewskiego znajduje się co najmniej kilka interesujących przedstawień o tej tematyce. Kompozycja *Sen*, z 2015 roku, przedstawia nagiego mężczyznę zaskomponowanego – jak w barokowych obrazach – po przekątnej płótna, przykrytego w partii dolnej ciała białym prześcieradłem. Przy głowie mężczyzny, w górnym prawym rogu malarz umieścił, również śpiącego, wtulonego pomiędzy głowę a lewe ramię mężczyzny tygrysa. W tym samym roku powstały także takie dzieła jak: *The sleep* i *Asleep III*, natomiast kompozycja *The Sleep II*⁵⁰ z 2016 roku to obraz, na którym podobny, silnie zbudowany mężczyzna o mocnym zarostie i tatuażach, z lewą ręką zarzuconą za głowę, śpi w salonowym fotelu. W kolejnym męskim akcie, pt. *Entombment* z 2016 roku, artysta nagie ciało składanego do grobu Chrystusa umieścił na białym prześcieradle⁵¹. I znów, tak jak we wcześniej opisanych

⁵⁰ Za: <https://useum.org/artwork/The-Sleep-II-Jakub-Godziszewski-2016> (dostęp: 7 XII 2017).

⁵¹ Za: <https://useum.org/artwork/Entombment-Jakub-Godziszewski-2016> (dostęp: 7 XII 2017). Praca była prezentowana na wystawie pt. *Czas/człowiek/natura*, zorganizowanej w kwietniu 2015 r. w galerii Think Art – Myślenie Sztuką. Pisano wówczas o prezentujących na ekspozycji swoje dzieła artystach: „Wystawa młodych twórców, absolwentów Wydziału Pedagogicznego Artystycznego UAM, współpracujących przy powstaniu I etapu projektu Artyzm Natury – Przekaz Czasu na Wydziale Biologii UAM, jest prezentacją różnorodnych osobowości, indywidualnych preferencji, konwencji oraz artystycznych stylów, a także pewną transfiguracją wciąż aktualnego tematu, który w oczach młodych i zdolnych artystów zyskuje nową/świeżą odsłonę. Malarstwo, fotografia, grafika – różnego rodzaju spojrzenia, jeszcze inne interpretacje, a jednak łączące się we wspólnej wystawie. Szczegół-

przedstawieniach męskich postaci, również w przywołanych dziełach Godziszewskiego, podobny typ mężczyzny odnajdujemy w olejnych pracach Kenneya Menchera⁵², czego przykładem jest obraz pt. *Panoptic Narcissist Bear*⁵³. Ten amerykański artysta, będący jednocześnie historykiem sztuki, w sierpniu 2017 roku pracę Jakuba Godziszewskiego pt. *Aquarius* zamieścił na własnej stronie internetowej, co świadczy o zainteresowaniu Amerykanina twórczością młodego malarza z Polski⁵⁴. Również silny mężczyzna o ciemnym zarostie, w chwili wychodzenia z basenu w tureckiej łaźni, ustawiony po przekątnej obrazu i odwrócony w trzech czwartych tyłem do widza, ukazany jest w kompozycji Jakuba Godziszewskiego pt. *Turkish Bath*⁵⁵. To scena, która mieści się w serii portretów ukazujących mężczyzn podczas kąpieli.

Twórczość malarska Jakuba Godziszewskiego, w której sylwetka ludzka, a szczególnie akt męski, jest bacznie obserwowana przez polskich i obcych odbiorców, stając się też powodem więcej niż inspiracji w działaniach artystycznych innych twórców. Takim przykładem jest kompozycja polskiego malarza pt. *Hedonista* (il. 13), która (bez konsultacji i pozwolenia Polaka) została przeniesiona wprost do pracy pt. *Do You Feel Loved* (il. 14), wykonanej w 2017 roku przez Natalię Hutton⁵⁶. Prace Godziszewskiego systematycznie pokazują się na aukcjach młodej sztuki, które prowadzone są przez polskie galerie sztuki współczesnej. Znajdują coraz szerszy krąg odbiorców. Warto mieć na uwadze, by nie powiedzieć – bacznie obserwować, kolejne lata jego artystycznej drogi. Bo to artysta z wielkim potencjałem.

nym akcentem jest natura odczytywana w kontekstach dostępnego świata zewnętrznego oraz niewidocznego wnętrza; wydarzeń minionych, teraźniejszych jak i marzeń”.

⁵² <http://www.kenneymencher.com/2017/11/use-code-holiday-25-off-entire-order.html> (dostęp: 7 XII 2017).

⁵³ Za: <http://www.kenneymencher.com/2016/02/panoptic-narcissist-bear-oil-on-canvas.html> (dostęp: 7 XII 2017).

⁵⁴ Za: <http://www.kenneymencher.com/2017/07/jakub-godziszewski-aquarius-mixed-media.html> (dostęp: 7 XII 2017).

⁵⁵ J. Godziszewski, *Turkish Bath*, oil on canvas, 120 x 60 cm, 2015, za: <https://pl.pinterest.com/pin/373235887853458973/> (dostęp: 6 XII 2017).

⁵⁶ Za: <https://www.facebook.com/NatalieHuttondesignerClaudiaSavage>; <http://www.synaestheticsillustration.com/shop/>; <https://www.facebook.com/highglosserotica/?pnref=about.overview> (dostęp: 6 XII 2017).

Aneks

Wystawy indywidualne

2016

Jakub Godziszewski, *Pejzaż fantasmagoryczny*, Galeria MDK, Ostrów Wielkopolski, Polska

Jakub Godziszewski, *Sny ulotne*, Galeria Sala Piecowa Rawickiego Domu Kultury, w ramach 16 Ogólnopolskiego Przeglądu Sztuki Współczesnej Forma, Rawicz, Polska⁵⁷.

Jakub Godziszewski, *Sny ulotne*, Galeria Sztuki Współczesnej w Ostrowie Wielkopolskim, Polska.

2013

Jakub Godziszewski, *Białe i Czarne*, Galeria Młodzieżowego Domu Kultury, Ostrów Wielkopolski, Polska.

Jakub Godziszewski, *Rozważania*, Galeria Promocyjna Powiatowej Galerii Sztuki Współczesnej, Ostrów Wielkopolski, Polska.

2011

Jakub Godziszewski – rysunek, malarstwo, Aula I Liceum Ogólnokształcącego im. ks. J. Kompały i W. Lipskiego w Ostrowie Wielkopolskim, Polska;

2007/2008

Jakub Godziszewski – malarstwo, rysunek, Pałac Lipskich w Lewkowie, Polska;

2006

Jakub Godziszewski – malarstwo, rysunek, grafika, budynek PSP, Ostrów Wielkopolski, Polska;

⁵⁷ Por.: Sny ulotne Jakuba Godziszewskiego, 6 V 2016, za: <http://www.gsw.ostrowwlkp.pl/index.php/sztuka/wystawy/48-jakub-godziszewski> (dostęp: 4 XII 2017).

Ważniejsze wystawy zbiorowe

2016

2nd International »Enter into Art« Installations 2016, Kulturbunker Cologne-Mülheim, Kolonia, Niemcy.

2015

Jasiński & Friends IV – okno na sztukę, Galeria Przy Teatrze, Teatr Narodowy, Warszawa;

Self Portraits – Inner Feelings w ramach weneckich biennale sztuki, Palazzo Ca'Zanardi, Wenecja, Włochy.

Czas/człowiek/natura, Galeria Think Art, Poznań, Polska.

Jacy jesteśmy VIII, Powiatowa Galeria Sztuki Współczesnej, Ostrów Wielkopolski, Polska.

2014

Alternatywy 33, Galeria 33, Ostrów Wielkopolski, Polska.

Jasiński & Friends – apetyt na polską sztukę, Galeria Przy Teatrze, Teatr Narodowy, Warszawa, Polska.

Jacy jesteśmy – wystawa malarstwa, Powiatowa Galeria Sztuki Współczesnej, Ostrów Wlkp., Polska.

Pytania Sztuki. Wake UP, Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej, Kalisz, Polska.

Ostrów Artystów, OCK, Ostrów Wielkopolski, Polska.

Wystawa XIV Konkursu Sztuk Plastycznych Ars Universitatis, Galeria UAM WPA, Kalisz, Polska.

2013

Alternatywy 33, Galeria 33, Ostrów Wielkopolski. Polska.

Niepowtarzalność Krajobrazu, wystawa XV Ogólnopolskiego Pleneru Malarskiego, Stara Winiarnia, Września, Polska.

33rd Mini Print International of Cadaques, Taller Galeria Fort, Cadaques, Hiszpania.

33rd Mini Print International of Cadaques, Wingfield Barns, Wielka Brytania.

Jacy jesteśmy, wystawa środowiska plastycznego powiatu ostrowskiego, Powiatowa Galeria Sztuki Współczesnej, Ostrów Wielkopolski, Polska.

Wystawa poplenerowa IX Ogólnopolskiego Pleneru Artystycznego – Męcikał
2013, Galeria Oczko, Męcikał, Polska.

2012

Wystawa kolekcji dyplomowych pracowni malarstwa prof. dr hab. J. K. Hrycka
„C.D.N.”, Galeria Uniwersytecka WPA UAM, Kalisz, Polska.

Wystawa poplenerowa VIII Ogólnopolskiego Pleneru Artystycznego – Męcikał
2012, Galeria Oczko, Męcikał, Polska.

Ciemna, La machina dei sogni, VI Concorso Internazionale *Ex Libris Biblioteca di Bodio Lomnago*, Biblioteca Komunale di Bodio Lomnago, Włochy.
32nd Mini Print International of Cadaques, Taller Galeria Fort, Cadaques, Hiszpania.

Witebsk – Grodno – Kalisz, Galeria Uniwersum, Witebsk, Białoruś.

Witebsk – Grodno – Kalisz, Uniwersytet im. J. Kupały, Grodno, Białoruś.

2009

Inspiration of Wieruszów, wystawa poplenerowa IV Międzynarodowego Pleneru
Malarskiego w ramach festiwalu sztuk rozmaitych *Tratwa kultur*, Wieruszowski
Dom Kultury. Wieruszów, Polska.

2008

Studium formy, Ostrowskie Centrum Kultury, Ostrów Wielkopolski, Polska.

*Body of nature – nature of the body. Jakub Godziszewski's
painting – summary*

The article is the first attempt of a scientific insight into the current painting output of a young Polish painter Jakub Godziszewski. In the presented conceptualization of the artist's creative output, the author focuses on two poles of artistic thinking *Body of nature* and *nature of the body*. They have accompanied Jakub Godziszewski since the beginning of his painting career, which has been evolving excellently ever since 2012 when he became a graduate of painting in the I Pracownia Malarska (1st painting workshop) of professor Jan Krzysztof Hrycek at Adam Mickiewicz University in Poznaniu, as well as since his studies at Wydział Pedagogiczno-Artystyczny oraz Edukacji Artystycznej w zakresie Sztuk Plastycznych (Pedagogy-Artistic Department as well as Department of Artistic Education within

Plastic Arts) in Kalisz, which he graduated from in 2014. Jakub Godziszewski's outlook at 21st-century reality, through his artistic visions and musings, appears as a kind of preoccupation of the artist for the growing alienation of man from his natural surroundings, his isolation from nature as well as the atomization of interpersonal relations. The merging of nature with a human silhouette, where the aesthetics of male and female bodies play dominant roles, is frequently used in the painting compositions and contains the artists's question about the human condition in the context of contemporary culture as well as social, religious and customary norms. In terms of stylistics, it is especially the male acts that refer to the rich tradition of the Greek and Roman canon of beauty, discovered afresh in the Renaissance period. The female compositions are dominated by the mood derived from Young Poland and modernism, mostly in terms of the poetic nature of the images. However, bearing in mind the contemporary means of access to artwork, not just painting but unlimited online resources of photographs, it can be stated with certainty that the artist from Ostrów Wielkopolski does not create in a void – not only in the separation from the burden of the output of the European artistic creation of the Mediterranean area but also from the heritage of world culture, in which the human figure has been, is, and certainly will be the most important subject matter in artistic activities – in the realm of sculpture, painting and graphic design alike.

Ilustracja 1

Jakub Godziszewski, *Kult*, olej i pozłoty płatkowe na płótnie, 120 × 100 cm, 2013 (fragment dyplomu magisterskiego)

Ilustracja 2

Jakub Godziszewski, *Autoportret jako faun*, olej i złoto płatkowe na płótnie, 80 × 60 cm, 2017

Ilustracja 3

Jakub Godziszewski, *Popołudniowe słońce*, olej i miedź płatkowa na płótnie, 70 x 80 cm, 2018

Ilustracja 4

Jakub Godziszewski, *Brzozy*, olej i złoto płatkowe na płótnie, 70 x 80 cm, 2017

Ilustracja 5

Jakub Godziszewski, *Hamlet*, olej i pozłota płatkowa na płótnie, 120 x 60 cm, 2015

Ilustracja 6

Jakub Godziszewski, *Autoportret na tle witrażu*, olej i złoto płatkowe na płótnie, 90 × 60 cm, 2018

Ilustracja 7

Jakub Godziszewski, *Tanathos albo Pocalunek śmierci*, olej na płótnie, 80 × 90 cm, 2016

Ilustracja 8

Jakub Godziszewski, *Złodziejka winogron albo Jesień*, olej i złoto płatkowe na płótnie,
80 × 120 cm, 2017

Ilustracja 9

Jakub Godziszewski, *Zwiadowca*, olej i pozlota płatkowa na płótnie, 80 × 120 cm, 2014

Ilustracja 10

Jakub Godziszewski, *Złożenie do grobu*, olej i złoto płatkowe na płótnie, 70 × 80 cm, 2016

Ilustracja 11

James Huctwith, *Knock Yourself Out*, olej na płótnie, 2009

Ilustracja 12

Jakub Godziszewski, *Twarze*, olej na płótnie, 100 × 80 cm, 2013

Ilustracja 13

Jakub Godziszewski, *Hedonizm*, technika mieszana na płótnie, 120 × 80 cm, 2014 (fragment dyplomu magisterskiego)

Ilustracja 14

Natalia Hutton, *You Feel Loved*, olej na płótnie (?), 2017